

مقدمه

محافظت از مزرعه پرورش ماهی در برابر عوامل بیماری‌زا مهمترین، آسان‌ترین و کم هزینه ترین روش جلوگیری از صدمات و ضایعات ناشی از بروز بیماری‌ها در یک استخر پرورش ماهی به شمار می‌آید که از مهم ترین آنها پیشگیری از بیماری‌ها و محافظت ماهیان از عوامل بیماری‌زا است. انتخاب صحیح آب و زمین مناسب برای یک سایت پرورش ماهی، طراحی مناسب بر اساس موازین بهداشتی و بالاخره مدیریت مطلوب بهداشتی از ارکان تولید اقتصادی ماهی در یک مزرعه مناسب است.

۱- تأمین آب سالم

انتقال بسیاری از عوامل بیماری‌زا از طریق آب انجام می‌گیرد، بنابراین تأمین آب عاری از این عوامل از مهم‌ترین نکات بهداشتی در مزرعه است. علاوه بر آن ضروری است از ریختن هرگونه عوامل بیماری‌زا یا آلاینده آب نظیر ماهیان تلف شده و یا پسماند خاک‌برداری، کودهای شیمیایی و حتی دامی خودداری شود.

۲- تأمین غذای سالم

در استفاده از خوراک ماهیان به صورت کنسانتره به شرط نگهداری صحیح معمولاً مشکل آلودگی بوجود نمی‌آید. نکته: استفاده از غذاهای دستی بخصوص موادی که سریع فاسد می‌شوند مثل ضایعات کشتارگاهی به دلیل خطر ابتلاء ماهیان به بیماری‌های میکروبی در مزارع تحت هیچ شرایطی توصیه نمی‌گردد.

۳- ضد عفونی کردن

یک حمام نمک معمولی (کلورسدیم) به ماهیان قبل از ماهی‌دار کردن استخرها، یک روش ساده و مهم جهت پیشگیری از بیماری‌ها است. ضمن این که بهتر است استخرها قبل از ماهی‌دار شدن به وسیله آب آهک نیز شسته شوند.

۴- پاکسازی استخرها

تخته‌ها و توری‌های ورودی و خروجی بایستی در طول روز چندین بار به‌وسیله برس تمیز گردند و در این راستا باید توجه داشت آب استخرها همیشه تمیز و شفاف و کف استخر همیشه نمایان باشد. کف استخرها باید ۱۰-۷ روز یکبار پاکیزه گردند. بهتر است برای شستشوی استخر، ابتدا سطح آب را به ۴۰ سانتی‌متر رسانیده، سپس ۳-۴ متر اول هر استخر را به‌وسیله برس شسته و ماهیان را در قسمت شسته شده به‌وسیله قاب ویژه (به ارتفاع ۴۰-۵۰ سانتی‌متر) حبس نمود و پس از پاک نمودن بقیه استخر و خروج لجن و سپس مانده‌های غذایی موجود در کف استخر، ماهیان را در تمام استخر آزاد کرد و سطح آب را بالا آورد. ضروری است این عمل با حداقل استرس به ماهیان انجام گردد.

به منظور جلوگیری از رسوب مواد غذایی و لجن در داخل استخر و حذف انگل‌های موجود در روی پوست ماهی، بهتر است هر چند روز یک بار صبح‌ها و قبل از غذاهای با پایین آوردن سطح آب و برداشتن تخته‌های خروجی و سرعت دادن به آب نسبت به خروج لجن و مواد معلق در استخرها اقدام نمود.

۵- کنترل ورود ماهیان هرز و موجودات مزاحم

ماهیان منابع آبی به‌طور طبیعی دارای انواع آلودگی‌ها هستند که به‌دلیل شرایط محیطی ممکن است دارای نشانه‌های درمانگاهی نباشند اما با ورود این ماهیان به استخرهای ماهی، که به‌دلیل تراکم بالا ماهیان تحت استرس هستند، عوامل بیماری‌زا به‌سرعت انتشار یافته و سبب تلفات گسترده می‌شوند

۶- توجه به تراکم ماهیان در استخرها

ماهیان برای رشد سریع و حفظ سلامتی خود نیاز به فضای حیاتی مطلوب دارند زمانی که تراکم ماهیان در استخرها افزایش یابد شرایط مطلوب زیستی ماهیان محدود می‌شود. برای جبران وضعیت فوق امکان افزایش میزان اکسیژن به‌وسیله هوادهی و ورود آب تازه تا حدی وجود دارد اما حذف مواد زائد مثل ضایعات تنفسی ماهی ($\text{CO}_2 - \text{NH}_3$) به سادگی ممکن نیست و نیز تحمیل استرس به ماهیان و تسریع گسترش عوامل عفونی در ماهیان اجتناب‌ناپذیر است. بنابراین تعداد ماهیان موجود در هر استخر باید متناسب با وزن ماهیان و ابعاد استخر باشد.

۷- بررسی مداوم و کنترل بهداشتی

بررسی تغییرات فیزیکی شیمیایی آب مانند درجه حرارت، pH، اکسیژن، سختی و مواد آلی، همچنین بررسی سلامت ماهیان باید به‌صورت مستمر انجام گیرد و در صورت مشاهده شرایط نامساعد با هماهنگی کارشناسان شیلات و دامپزشکی نسبت به اصلاح آن اقدام گردد.

۸- تأمین بچه ماهی

بچه ماهیان از مراکز مطمئن، تحت نظارت دامپزشکی، دارای گواهی نامه بهداشتی و تحت نظارت کارشناس فنی مزرعه تأمین گردد.

نکته: کلیه ماهیان خریداری شده بایستی مدتی در یک استخر قرنطینه نگهداری گردند تا در این مدت علاوه بر عادت کردن به شرایط محیطی، آلودگی‌ها و بیماری‌های احتمالی تشخیص داده شده و در صورت لزوم درمان گردند.

۹- توصیه های مفید هنگام بروز تلفات در مزرعه

در صورت بروز تلفات در هر مزرعه لازم است تا روشن شدن دلیل تلفات، اقدامات ذیل صورت پذیرد.

- ماهیان مرده از سطح استخر جمع آوری شده در محل دورتری زیر خاک مدفون شده و حتی الامکان مقداری آهک روی آن ریخته تا از شیوع عفونت احتمالی جلوگیری شود.
- غذادهی به ماهیان قطع شود.
- از درمان خود سرانه پرهیز گردد.
- سریعاً به مراکز دیصلاح (شیلات-دامپزشکی) اطلاع رسانی و کسب تکلیف شود.
- از هر گونه نقل و انتقال ماهی اجتناب گردد.
- جهت کاهش استرس استفاده از یک حمام نمک معمولی در این زمینه مفید خواهد بود.

سازمان جهاد کشاورزی استان کرمانشاه
مدیریت هماهنگی ترویج کشاورزی

بهداشت در مزارع پرورش ماهیان سردابی

مدیریت هماهنگی ترویج کشاورزی استان کرمانشاه

۱۳۹۹

عنوان: بهداشت در مزارع پرورش ماهیان سردابی

تهیه کننده: حسین رنجبر

ویراستار ترویجی: حمیدرضا آقابابایی

مدیر داخلی: کوروش مهرابی

سر ویراستار: مهران نظری

تهیه شده در: مدیریت هماهنگی ترویج کشاورزی با همکاری اداره کل شیلات

استان کرمانشاه

ناشر: نشر آموزش کشاورزی

شمارگان: -

نوبت چاپ: اول / ۱۳۹۹

مسئولیت درستی مطالب با نویسنده است.

نشانی: کرمانشاه، میدان سپاه پاسداران، بلوار کشاورز، سازمان جهاد کشاورزی

استان کرمانشاه